

آرامگاه ابن قولویه

ابن قولویه

۱- محمد بن جعفر بن موسی بن قولویه

۲- ابوالقاسم جعفر بن محمد بن جعفر بن موسی بن قولویه

در ضلع شرقی باغ ملی قم و کنار طارمی های دیوار باغ، جنب خیابان، در بناه درختان درهم بید و کاج، بقعه نوساخته‌ای کوچک دیده میشود. و هنگام عبور از پیاده رو خیابان. نزدیک باغ، از خلال نرده‌های آهن، داخل این بقعه بخوبی آشکار است: قبری از سنگ با ارتفاع نزدیک یک و جب و کتیبه‌ای از مرمر، و چند جلد قرآن و یک رحل و حصیری که روی زمین و اطراف قبر را پوشانده است اشیاء و اثاث این خانه کوچک را تشکیل میدهند. این بقعه و همچنین سنگ و کتیبه روی آن کاملاً جدید و پس از ویران شدن قبرستان کهن و معروف قم، قبرستان بابلان قدیم، و تبدیل آن بیابان ملی دژ هزار و سیصد و دوازده شمسی، برپا گردیده و در واقع تجدید بنا شده است. این مقبره بنا بر مشهور و ایزد سنگ نبشته آن، متعلق است به شیخ محمد قولویه یا محمد بن جعفر بن موسی بن قولویه. فقیه و محدث او آخر قرن سوم هجری

بنا بقتل صاحب مجالس المؤمنین، قبرستان قم، مملو از بزرگان حدیث و فقه و عالمان کم نظیر است و این سخنی است کاملادست و از روی مشاهده و با اطلاع صحیح گفته شده است، چه بس از هزار و اندی سال و مرورد دور و مخصوصاً انهدام قبرستان مذکور و تبدیل آن به یک باغ عمومی، بجز از مراد هلی بن بابوی که دو جای مشخصی واقع است، نبورذ کربای بن

آدم و ادريس بن آدم اشعری و چند تن ديگر از بزرگان هنوز هر جای است. و مقبره ديگری هيبه به بقعه شيخ محمد بن قولويه. در قسمت شمال باغ نزديك به ساختمان جديد فرماندهاری و شهرداری، دیده میشود. و متعلق است بيکی از اکابر حديث و تفسير بنام هلی بن ابراهيم بن هاشم القمی که ابن الندیم و ابو جعفر حفصی و باقوت حموی هر سه از وی نام برده و کتاب التفسير و کتاب الناسخ و المنسوخ. کتاب المغازی. کتاب الشرايع. و کتاب الاسناد. کتاب المتاقب و کتاب اخبار القرآن و روایات را بهو نسبت داده او را در شمار مصنفين امامیه نام برده اند. سنك مزار و کتبه آن جدید و بقعه نیز همزمان با بقعه ابن قولويه و پس از احداث باغ ساخته شده است در کتبه آن حیات و وفات او را همزمان با غیبت صغری حجة بن الحسن العسكري (ع) نوشته شده است باری، شيخ محمد بن قولويه. صاحب بقعه نخستين بدر این قولويه معروف ابو القاسم جعفر می باشد که گاه کنيت «ابن قولويه» بر او نيز اطلاق میشود. وی شاگرد سعد بن عبدالله اشعری که راوی و اهل حديث بوده و استاد کثی معروف صاحب رجال است

در تاریخ قم. با آنکه ذکر سعد بن عبدالله اشعری و دو از ده پسروی که همه راوی حديث از امام جعفر صادق (ع) بوده اند رفته، نامی از این قولويه (پدر و پسر) و نیز هلی بن ابراهيم بن هاشم مذکور بمیان نیامده است و محتمل است در برابر ديگر این تاریخ که جمعاً بیست باب بوده. بویژه باب شانزدهم که بنا بر تصریح خود بند کرد و بیست و شصت تن از علمای قم پرداخته از آنان نیز یاد کرده باشد ولی بیش از چهار باب تاریخ قم بطور کامل در دست نیست و از او اسطه باب پنجم به بعد در حدود پانزده باب و نیم ديگر آن در دست نیست احتمالاً میتوان گفت از بین رفته است

ابن قولويه ابو القاسم، جعفر بن محمد؛ نیز مانند پدر محدث و فقیهی بزرگ بود و از اساتید طایفه امامیه بشمار میرفت. گذشته از تربیت علمی و دینی که بیشك از پدر در وی باقی مانده بود مدتی مدید نیز در خدمت بزرگانی چون شيخ مفید، با شيخ الطایفه ابو عبدالله محمد بن نعمان بغدادی (۲۳۸-۴۱۳) و ابو جعفر کلینی تلمذ کرد و در فهرست نجاشی نام مولفات کثیره ابو القاسم از آن جمله کتاب کامل الزیارة با جامع الزیارات آمده است. شيخ طوسی در فهرست خود گوید او را بتعداد ابواب فقه کتاب است و کتب مداواة الجسد لجهات الابد، کتاب الجمعه و الجماعه، کتاب الفطره، کتاب الصرف، کتاب الرضاع و کتاب الاضاحی و غیره را بوی نسبت میدهد.

در اغلب کتب رجال، بغدادی بودن ابو القاسم جعفر بن محمد نیز تصریح شده و کلمه «بغدادی» اکثراً بعد از نسبت (قمی) بدنبال «قولويه» آمده است ولی بغدادی بودن وی ظاهراً ناشی از آنست که ابو القاسم جعفر بیشتر هم خود را در بغداد گذرانده است و در قمی الاصل بودن قولويه و فرزندان او شاید کمتر می توان تردید کرد

وفات ابو القاسم نیز در سال ۳۶۸ و بقولوی ۳۶۹ در بغداد روی داد و مدفن او بکاظمین است